

Upplevd munkavle

LEDARE 18 DECEMBER 2008

De anställda på Visby lasarett upplever, att det finns en munkavle på deras rätt att yttra sig kritiskt om förändringarna i den gotländska sjukvården.

De anställda är rädda att yttra sig i öns tidningar och i radion. De är rädda för att de ska få skäll, sämre lön eller bli av med jobbet, om de uttalar sig kritiskt i tidningarna om förändringarna inom sjukvården. Detta framkom i Radio Gotland i måndags. Det var Vårdförbundets ordförande på Gotland, Maria Ahlmark, som var orolig över att de anställda inom sjukvården inte känner till, att de har all rätt att uttala sig kritiskt i media, utan några bestraffningar från ledningens sida.

Och sjukvårdsdirektören betygade att det inte förekommer några hot från ledningen, som ska tysta kritiska yttranden från anställda. Tidigare har kommunstyrelsens ordförande Eva Nypelius mycket tydligt klargjort, att inga munkavlar på personalen får förekomma, utan det är fritt fram att yttra sig i tidningarna och radion.

Likväl upplever många anställda inom sjukvården, att de inte har rätt att prata i media. Det har varit väldigt svårt att hitta någon, som vill yttra sig i tidningarna eller i radion. Rädslan för att råka illa ut har varit för stor. Däremot har det kommit en del insändare, några med skribentens riktiga namn och en del under signatur.

Det är sorgligt att de kommunanställda inom sjukvården inte vågar yttra sig i media. Vårt svenska meddelarskydd är ett mycket starkt skydd för var och en att yttra sig i media. Det är till och med straffbart för en chef, att forska i vem som uttalat sig i media och att straffa denne i jobbet.

Meddelarskyddet för de kommunalt och statligt anställda är mycket starkt. Däremot är det svagare för de privatanställda, vilket framgår av artikeln här bredvid. Därför är det viktigt att alla kommunanställda får allsidig kunskap om sin rätt att tala med media, utan risk. Och att kommunen i avtalen med alla privata operatörer, skriver in kravet på att meddelarskyddet ska gälla även där. All verksamhet blir dålig om personalen är rädda att yppa kritik i media och det undergräver den svenska demokratin.

Många upplever att de har munkavle och inte fritt får kritisera sina jobb i media.

FOTO: CLADIO BRESCIANI/SCANPIX

HÅKAN ERICSSON

Skydda de anställdas rätt till meddelarfrihet i omsorgen

Personalen är nyckeln till bra kvalitet i vård och omsorg. Tillräcklig bemanning, kompetent personal och bra samarbete är grunden för bra vård och kvalificerad omsorg om våra äldsta.

När sjukdomarna blir en del av vardagen, när orken tryter och minnet sviktar, när man är gammal och skör, då måste både jag själv och mina närmaste få känna tryggheten, att kvalitet prioriteras före kortsiktiga företagsintressen.

En allt större andel av den gemensamt finansierade äldreomsorgen utförs av privata entreprenörer. Det finns ingen anledning att tro att det skulle leda till lägre kvalitet än när vården och omsorgen utförs av kommunen. Men det finns en viktig skillnad: personalens möjligheter att tala fritt.

Vem som pratat med media

Inom offentligt driven äldreomsorg har personalen en grundlagsskyddad rätt att påtala missförhållanden och exempelvis prata med journalister. Arbetsgivaren är förbjuden att till exempel ta reda på vem som har pratat med media.

Trots detta finns det alltför många inom den offentliga äldreomsorgen, som drar sig för att berätta om brister och fel. Därför infördes Lex Sara, som gör att alla anställda är skyldiga att påtala missförhållanden.

Även inom den privat drivna äldreomsorgen gäller Lex Sara. Anställda där har också meddelarfrihet, men den friheten är inte mycket värd, eftersom den inte åtföljs av ett meddelarskydd.

Den privata arbetsgivaren har rätt att efterforska vem som läckt till media och den anställde riskerar därmed represalier. Många kommuner har meddelarfriheten inskriven i avtalen med privata entreprenörer, men tyvärr saknar avtalen ofta en paragraf om meddelarskyddet.

En snabbt ökande andel av den offentliga verksamheten utförs idag av privata företag och med den inriktning regeringen har kommer andelen att växa kraftigt framöver.

Utan att riskera bestraffning

Allt större delar av vår gemensamt, offentligt finansierade verksamhet kommer därmed att stå utan insyn. Där gäller istället andra lagar till skydd för företaget och deras affärshemligheter. Privatanställda kan inte anonymt lämna ut uppgifter om missförhållanden utan att riskera disciplinföljd av arbetsgivaren.

De anställda måste själv kunna bedöma om missförhållandena är så allvarliga att det är ett Lex Sara-ärende, annars riskerar de till och med skadestånd för att ha avslöjat företagshemligheter. Detta är helt orimligt! Hur vården och omsorgen

Hur vården och omsorgen av våra gamla, ofta sjuka och sköra, bedrivs får aldrig vara en företagshemlighet! Personalen måste ha rättigheter och möjligheter att diskutera vårdens kvalitet utan att riskera bestraffning. Kräv i lag att alla entreprenadavtal med privata utförare inom vård och omsorg skall omfatta personalens rätt till meddelarskydd, kräver förra socialministern Ylva Johansson (s) och Kommunals ordförande Ylva Thörn tillsammans med flera fackliga ledare och rödgröna politiker.

FOTO: ANDERS WIKLUND/SCANPIX

av våra gamla, ofta sjuka och sköra, bedrivs får aldrig vara en företagshemlighet! Personalen är den viktigaste kvalitetsfaktorn, de måste ha rättigheter och möjligheter att diskutera vårdens kvalitet utan att riskera bestraffning. De fackliga organisationerna har länge drivit denna fråga, utan framgång.

Kontroll av privat äldreomsorg

Nu har Riksrevisionen i en rapport (RiR 2008:21) starkt kritiserat kontrollen av den privata äldreomsorgen. "Regeringen har ett ansvar att förvissa sig om att äldreomsorgsmarknaden fungerar tillfredsställande. Riksrevisionens granskning visar att regeringen inte skaffat sig tillräcklig kunskap om denna marknad."

Rapporten säger att "Tillsynen av äldreomsorgen är inte [...] av sådan omfattning att man kan vara säker på att den fångar upp eventuella missförhållanden." Av just det skälet föreslår Riksrevisionen en rad åtgärder, bland annat att personalens meddelarskydd skall stärkas.

Det är nu hög tid att stärka kvalitetskontrollen och personalens rättigheter i den privata vården och omsorgen. Vi föreslår:

■ Kräv i lag att alla entreprenadavtal

med privata utförare inom vård och omsorg skall omfatta personalens rätt till meddelarskydd.

■ Klargör att all offentligt finansierad äldreomsorg skall delta i nationella jämförelser, kvalitetsregister och ha full insyn i verksamheten. Kvaliteten i vården om sjuka och sköra får aldrig vara en företagshemlighet.

■ Tillsätt en ny utredning för att grundlagsskydda personalens meddelarskydd inom all offentligt finansierad vård och omsorg.

Personalens rätt att berätta

Ge våra äldre rätt till bättre kvalitet i vården och omsorgen. Ge personalen rätt att berätta och använda sin erfarenhet i debatten.

Ylva Thörn

Ordförande Kommunal

Eva Nilsson Bågenholm

Ordförande Läkarförbundet

Anna-Karin Eklund

Ordförande Vårdförbundet

Ylva Johansson (s)

Thomas Nihlén (mp)

Avgifterna till Kulturskolan ökar klyftorna

Så har då den borgerliga alliansen åter visat vilket ben man ska stå på, och det är som alltid på den sidan som HAR pengar.

Genom att driva igenom höjningen av avgiften på den kommunala Kulturskolan, så ökar man klyftan och klasskillnaden mellan dom som har och dom som inte har råd att låta sina barn gå och lära sig spela ett instrument.

Kulturskolans budget ligger idag på cirka sju miljoner kronor per år, så den här höjningen gör 3-4 procent på det kapitalet, inte mycket pengar kan tyck-

as. Men sätt det i paritet till regiondirektörens löneförhöjning. Den är lika stor som kulturskolans taxehöjning om man slår ut det på helår.

Tar bort glädjen

Musik ska byggas utav glädje sjöng Lill Lindfors, men säg mig vilket barn som känner glädje av att lära sig spela, sjunga, och dansa, om det samtidigt finns en inre press att lyckas för att föräldrarna betalar en bra slant för det.

Hade det inte varit bättre om Inger Harlevi, som hon sa i kommunfullmäk-

tige, hade fått sänka avgifterna till Musikskolan?

Kultur har alltid, och kommer alltid att kosta pengar.

Mitt förslag till den borgerliga alliansen är att ni tar ett stort grepp och gör det ni säger att ni vill, nämligen stödja barn och unga i sin utveckling, skapa möjligheter som gäller för alla.

För det finns väl inget som är så magiskt som musik och underhållning....

MAGNUS ERIKSSON